

En record i homenatge a Miquel Martí Solé (1940 – 2025)

Barbiana , juny 2017

Quan aquest plujós mes de març de 2025 arriba al final, ens sacseja la notícia de la mort de Miquel Martí Solé, un home bo, compromès i savi i un nom lligat indissolublement a Barbiana, aquelles quatre cases escampades a les muntanyes de la vall del Mugello, a prop de Florència, a Itàlia, conegudes sobretot per l'escola que el capellà Lorenzo Milani hi va dirigir entre els anys 1954 i 1967 i, encara més conegudes, pel llibre *Carta a una mestra* del qual Miquel Martí va ser-ne el traductor al català l'any 1969 i al castellà un any més tard. Ell mateix també va escriure i publicar una biografia de Don Milani en català, *El mestre de Barbiana* (Nova Terra, 1972), que després es va traduir al castellà. L'any 1998 va prologar i traduir una nova versió catalana de la *Lettera a una professoressa* (publicada inicialment l'any 1967) a l'editorial Eumo de Vic, dins la col·lecció "Textos Pedagògics", reeditada posteriorment l'any 2017.

Amb el repàs de les notes biogràfiques de les pàgines finals del llibre *L'obediència ja no és una virtut* (Publicacions de Rosa Sensat, 2014, p. 117-119) traduït i editat per ell mateix i la lectura d'un article – entrevista publicat a *Memòria associativa.cat* hem confegit aquest breu text que, sens dubte, només és una primera aproximació a una persona que mereix un estudi aprofundit que algun dia caldrà fer.

En Miquel Martí Solé va conèixer Milani i l'escola de Barbiana quan estudiava Filosofia i Teologia a la Pontifícia Universitat Gregoriana de Roma entre els anys 1962 i 1967, després de llicenciar-se en Filosofia a la Universitat de Barcelona: "Vaig conèixer Lorenzo Milani una calorosa tarda d'agost de 1963, quan, amb quatre companys més, vam visitar Barbiana convidats per un amic florentí. El vam trobar a la glorieta de l'escola, amb els seus alumnes, llegint i comentant el diari. Ens vam incorporar al grup i ens van preguntar per la situació política d'Espanya (...) Vaig visitar Barbiana en dues ocasions més, i hi vaig romandre diversos dies, col·laborant en el funcionament de l'escola (no s'hi admetien turistes, ni visites gratuïtes)... Durant la meva darrera estada, l'estiu de 1966, Don Lorenzo em va dedicar una tarda sencera i fou la millor classe magistral que he rebut al llarg de tota la meua vida" (*Educar(nos)* 37, p. 3-4, 2007).

Havia ingressat a la congregació dels Escolapis on va tenir el mestratge d'Octavi Fullat i els anys de Roma el van formar intel·lectualment. De retorn a Barcelona, va ser professor a l'Escola Pia del carrer Diputació, però el seu compromís social i polític el van encaminar cap a Cornellà de Llobregat on va exercir de professor en un institut públic de batxillerat, el "Cornellà I", i d'activista compromès en els grups cristians de base i en el moviment obrer i les associacions veïnals de la ciutat sempre al costat dels més desprotegits.

Entre 1971 i 1987 va residir a Mèxic, amb un breu parèntesi entre els anys 1981 i 1982 durant els quals retorna a Barcelona. Al país centreamericà va fer de professor de Filosofia de l'Educació a la Universitat de l'Estat de Morelos, a Cuernavaca, i de director del Secretariat d'Experiències Noves d'Educació Comunitària a Mèxic D.F., treballant conjuntament amb els també escolapis Francesc Botey i Alexandre Garcia Duran. Val a dir que durant el període mexicà, Miquel Martí va abandonar el sacerdoci, com altres capellans desencisats, pel rumb de l'Església catòlica que s'allunyava de l'obertura i l'esperança desvetllada durant el Concili Vaticà II. En canvi, no va abandonar mai el compromís social i polític amb l'educació i el progrés personal i social dels sectors més desfavorits. El treball realitzat en l'àmbit de l'educació d'adults i el desenvolupament comunitari és la base del llibre *Por una educació liberadora* (Nova Terra, 1977). Quan torna a Mèxic l'any 1982, compagina les classes a la universitat amb l'encàrrec de la gerència de l'Orfeó Català de Mèxic, una activitat que també va produir la història de l'entitat entre els anys 1906-1986 publicada per Curial l'any 1989.

L'any 1987 va retornar a Barcelona i va treballar al Centre UNESCO de Catalunya, assumint la coordinació del Pla d'Escoles Associades a la UNESCO, primer de Catalunya, i a partir de 1990, de tot Espanya fins que es va jubilar l'any 2005. Aquesta tasca de Miquel Martí a la UNESCO queda plasmada en el seu llibre *Escoles de futur* (Centre UNESCO Catalunya, 2011).

Malgrat la jubilació, ha continuat exercint un activisme persistent, sobretot dins la gran família que per ell ha sigut Cornellà de Llobregat. Valguin com a mostra la publicació del seu llibre *L'Evangelí de Cornellà* (Editorial Claret, 2016) sobre la tasca de Joan N. García-Nieto i la vinculació de Miquel Martí amb la fundació del Centre de formació i Restaurant pedagògic La Carena, l'any 2007, que ofereix noves oportunitats de formació a joves de Cornellà.

Malgrat que la inquietud intel·lectual i la saviesa de Miquel Martí Solé no admestia fronteres i tenia una dimensió internacional, no hi ha dubte que un dels seus principals referents tenia una localització geogràfica ben precisa en aquell llogarret anomenat Barbiana al qual ens hem referit al principi. Al costat dels llibres que ja hem esmentat, les pàgines de la revista *Educar(nos)*, del moviment milanià, estan plenes d'interessants articles en els quals, amb el pretext de Milani i Barbiana, Miquel Martí ens ofereix una visió del propi pensament pedagògic i un testimoni de compromís amb el dret a l'educació per a tothom.

L'any 2017, amb motiu de la commemoració dels cinquanta anys de la publicació en italià de *Carta a una mestra*, un grup de professorat va respondre a la proposta de la Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana i vam fer un breu però intens viatge a Barbiana acompanyats d'en Miquel Martí Solé. Malgrat que el cor ja li havia jugat una mala passada i la salut li recomanava portar una vida tranquil·la, com un exemple més de la seva generositat, va acceptar fer-nos de guia aportant un valuós testimoni i un coneixement de primera mà. No s'ho va pensar dues vegades perquè tenia clar que volia dedicar l'any del cinquantenari a divulgar i fer créixer la "causa" de Barbiana i Milani.

Eren els dies 27 al 29 de juny de 2017. Amb ell i el seu mestratge savi i discret vam conèixer el Centro Nuovo Modello di Sviluppo de Vecchiano (prop de Pisa) on vam intercanviar experiències amb Francuccio Gesualdi, exalumne de Barbiana, vam visitar la parròquia de San Donato de Calenzano i vam dialogar amb en Mario, en Giuseppe i la Luana, exalumnes de l'escola popular que hi va fundar el jove capellà Milani.

Finalment, també vam anar a Barbiana, vam recórrer a peu una part del camí, vam trepitjar l'escola, la rectoria i el cementiri amb la doble companyia de l'exalumne Nevio Santini i de Miquel Martí Solé. Es tancava un cercle. Alguns havíem descobert Barbiana i Milani a partir dels seus llibres i traduccions i ara trepitjàvem, al seu costat, els mateixos paisatges i llocs. Una experiència inoblidable que fusiona l'escola de Barbiana i la figura de Lorenzo Milani amb el testimoni, el compromís, la bondat i la saviesa de Miquel Martí Solé.

Joan Soler Mata

27 de març de 2025

Taula rodona sobre l'escola de Barbiana. 2017